

T. Krufá: Slezské nerosty a jejich literatura.

414 str. in/4, 32 křídových příloh s reprodukcemi fotografií, 2 skládané mapové přílohy. Vydalo Moravské muzeum v Brně 1973

Na rozdíl od vlastní Moravy bylo v dřívějších dobách opavské a těšínské Slezsko oblastí poměrně málo mineralogicky prozkoumanou. Chyběl systematický základní mineralogicko-topografický výzkum, i když byly k dispozici některé souhrnné publikace a mineralogické monografie i články o rudních i nerudných ložiskách této oblasti. Poměrně málo byly z vlastního mineralogického hlediska zkoumány Nízký Jeseník, Moravsko-slezské Beskydy a jejich podhůří s karbonských základen, pirriticko-těšínské vyvřeliny a minerály geologicky mladších sedimentů. Od r. 1945 byly podstatně rozhojněny vědomosti z topografické mineralogie Slezska díky obnově dolování a prospekce na nerostné suroviny zejména v Hrubém a Nízkém Jeseníku a Rychlebských horách, již se velmi podstatnou měrou zúčastnil dr. Tomáš Krufá. Velikou zásluhu si získal právě tím, že shromáždil s neobyčejnou péčí z této oblasti obrovský mineralogický materiál, který mu posloužil jako podklad k sepsání posuzované knihy. Tento materiál je nyní uložen v Moravském muzeu v Brně, kde dr. Krufá od r. 1945 pracuje.

V knize se autor kriticky vyrovnal s velkým množstvím dat o slezských nerostech a jejich literatuře. Velmi užitečná je kapitola o dějinách slezské mineralogie a o odbornících, kteří v této oblasti působili, a seznam literatury s 1400 literárními odkazy (autor sám přispěl 56 články!). Jádrem knihy je kritický popis jednotlivých nerostů podle nalezišť. U proslulých lokalit, významných ekonomicky, zvláště u dolů a lomů, je stručný, ale názorný přehled historie dolování a exploatace nerostných surovin. Častá jsou i geologická data týkající se ložisek nerostných surovin i celých jejich revírů a slezských

zlatých rýžovisek. U některých lokalit najdeme i nejnovější údaje o průzkumu, jinak nepublikované. Ovšem nejde zde jen o nerosty z rudních ložisek, ale i o nerosty z ložisek koustobiolitů (ostravsko-karvinská pánev, lokalita Uhelná u Javorníka) i z ostatních ložisek užitkových nerostů a hornin, jako jsou ložiska vápence, dekoračních kamenů (mramory), křemene — křišťálů, kde jsou udána a vítána technologická data i chemické analýzy. U jednotlivých nerudných ložisek najdeme dějiny těžby (rašelina u Vidnavy, ložiska temnější kaolinické zeminy s technologickými analýzami). Aktuální jsou mineralogická data o nerostech získaných při těžbě radioaktivních surovin v Rychlebských horách a ovšem i údaje o Benešově a zvláště o Zlatých Horách, bohatých mineralogicky, které představují největší slezské polymetalické ložisko s obsáhlou historií a velmi nadějnou budoucností. Z lokalit mineralogicky významných vyniká slavná lokalita Žulová, obsahující mimo jiné dějiny těžby slezské žuly a kamenického průmyslu.

Třetí díl knihy je seznam nerostů s výčtem jejich nalezišť podle jednotlivých obcí. Stručnější je čtvrtý díl: seznam opuštěných dolů a dolů v provozu podle kovů a jiných minerálních surovin. Rovněž významná je ilustrační část knihy. Obrazové přílohy mají charakter dokumentů: obrazy dolů, lomů, kutných děl, přírodních i umělých odkryvů i pěkných ukázek fotogenických minerálů a jejich drúz. Samostatnými přílohami jsou mapy ložisek rud a nerostných surovin a nerostná naleziště slezské oblasti.

Kniha „Slezské nerosty a jejich literatura“ je velmi záslužná a užitečná kompendium, dobře psané, kde najdou spolehlivé poučení nejen specialisté — mineralogové, geologové, montanisté a muzeologové, ale i milovníci kamenné přírody vůbec. A to poučení nejen o minerálech a jejich nalezištích, ale i o dějinách těžby jednotlivých důlních provozů, rudních, nerudních i lomařských. Kniha si svým významem pro teorii a praxi, bohatstvím dat, které obsahuje, zaslouží oprávněného uznání.

Jaromír Koutek